

І. П. Сидоров,
здобувач, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-2530-5834

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.7.86

ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

I. Sidorov,
applicant, Dnipro state agrarian and economic university

FACTORS OF ACTIVATION OF INVESTMENT DEVELOPMENT OF DAIRY PROCESSING ENTERPRISES

У статті визначено, що зниження обсягів національного виробництва обумовлено звуженням інвестиційної діяльності, яка не забезпечує навіть простого відтворення капіталу, а отже, економіка в останні роки функціонує за рахунок непродуктивного використання амортизаційного фонду. Інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування молокопереробних підприємств, їхнього стабільного стану й у зв'язку з цим вони використовуються для досягнення таких цілей: подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці і виробництва; здійснення природоохоронних заходів і придбання цінних паперів, вкладення коштів в активи інших підприємств. Важливим для ефективного використання інвестицій є їх структура, тобто склад за видами, напрямами використання і за їхньою питомою вагою в загальному розмірі інвестицій. Доведено, що ефективне здійснення інвестиційної діяльності на підприємстві обумовлює необхідність оптимізації системи управління інвестиціями і формування відповідної структури управління.

The article states that the decrease in the volume of national production is due to the narrowing of investment activity, which does not provide even a simple reproduction of capital, and therefore, the economy in recent year's functions due to the unproductive use of the depreciation fund. Many scientists determine category investments differently. Some of them consider this category of financial and economic point of view as long-term investment resources for profit in the future. Others, in economic terms, investment defined as the production process in order to create production capacity and labor, understanding investment investing in real assets to produce goods and services for profit at a reasonable amount of risk.

Investments are necessary to ensure the efficient functioning of dairy processing enterprises, their stable condition and in this regard they are used for the following purposes: further expansion and development of production; restoration of basic productive assets; increase of the technical level of labor and production; the implementation of environmental measures and the acquisition of securities, investing in assets of other enterprises. Important for the effective use of investments is their structure, that is, the composition of the types, directions of use and their specific weight in the total investment.

It has been established that investments, as an economic category, fulfill a number of important functions, among which: ensuring competitiveness of products and improving their quality; structural restructuring of production; creation of the necessary raw material base for efficient functioning of enterprises; solution of social

problems. Investigation of the investment activity of the dairy enterprise includes assessment of the investment situation, investment climate and investment attractiveness. The investment situation is defined investment activity of the enterprise and efficiency of investment processes. Investment climate assessment carried out by analyzing the results of prediction socio-economic situation and environmental situation in the country and the region. Investment attractiveness driven by favorable investment situation and investment climate, the benefits that will provide investors additional income on investment and reduce risk. Proved that the effective implementation of the investment in the enterprise necessitates optimization system of investment and development of an appropriate management structure.

Ключові слова: активізація розвитку, інвестиції, інвестиційний процес, капітальні вкладення, класифікація інвестицій, підприємство, економічний розвиток.

Key words: activation of development, investment, investment process, capital investments, investment classification, enterprise, economic development.

ВСТУП

В економічній літературі науковцями багато уваги приділяється питанню інвестицій загалом і методично-му забезпеченню оцінки ефективності інвестиційних проектів. Дослідженням проблеми інвестиційної привабливості в сучасних умовах аграрного сектору економіки України присвятили наукові праці багато вітчизняних науковців: І. Вініченко, П. Гайдуцький, С. Гуткевич, Б. Данилишин, О. Дацій, М. Денисенко, М. Кісіль, М. Корецький, Г. Лайко, П. Макаренко, М. Малік, О. Скидан, П. Саблук, В.Г. Федоренко, Д.М. Черваньов. Однак ми вважаємо, недостатньо дослідженими є методи оцінювання пріоритетності та вибору інвестиційних проектів, що найбільш адаптовані до сучасних економічних вимог. Однією з проблем інвестиційної політики є визначення пріоритетних напрямів активізації інвестиційної діяльності молокопереробних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Категорія інвестиції визначається багатьма ученими (як закордонними, так і вітчизняними) неоднаково [1—3; 6; 8]. Одні з них розглядають цю категорію з фінансової й економічної точок зору як довгострокове вкладення ресурсів з метою одержання прибутку в майбутньому. Інші, в економічному значенні, інвестування визначають як організацію виробничого процесу з метою створення виробничих потужностей і найму робочої сили, розуміючи під інвестиціями вкладення коштів у реальні активи для виробництва товарів і послуг з метою отримання прибутку за обґрунтованого розміру ризику.

У широкому змісті, під інвестиціями розуміються кошти, майнові й інтелектуальні цінності держави, юридичних і фізичних осіб, що направляються на створення нових підприємств, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій, інших цінних паперів з метою одержання прибутку [1]. У загальновідомій класифікації інвестиції поділяються на:

— портфельні (фінансові), тобто вкладення в акції, облігації, інші цінні папери, активи інших підприємств;

— реальні, тобто вкладення в створення нових, реконструкцію і переозброєння діючих підприємств. Ці інвестиції називають ще капіталотворючими, що включають: інвестування в основний капітал, витрати на капітальний ремонт, придбання земельних ділянок, інвестиції в нематеріальні активи (патенти, ліцензії, про-

грамні продукти, інновації й ін.), і інвестиції в поповнення запасів матеріальних оборотних коштів.

Відмінною рисою фінансових інвестицій у порівнянні з реальним інвестуванням є те, що вони не призначені для обов'язкового створення нових виробничих потужностей, а припускають передачу прав на гроші і придбання прав на майбутній дохід. Вони можуть називатись портфельними, тому що ризик їхнього вкладення, як правило, знижується за допомогою диверсифікованості інвестиційного портфеля.

Як економічна категорія інвестиції виконують ряд найважливіших функцій, серед яких: забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; структурна перебудова виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; рішення соціальних проблем. Інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їхнього стабільного стану й у зв'язку з цим вони використовуються для досягнення наступних цілей: подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці і виробництва; здійснення природоохоронних заходів і придбання цінних паперів, вкладення коштів в активи інших підприємств.

Для підвищення ефективності використання інвестицій в економічній літературі розроблена їх науково обґрунтована класифікація. Інвестиції класифікують з позиції форми, економічного змісту кожної з груп. На нашу думку, найбільш повною і комплексною є класифікація інвестицій, наведено в роботах І.А.Бланка [1]. Він використовує наступні ознаки класифікації інвестицій: об'єкт вкладення (реальні і фінансові); характер участі в інвестуванні (прямі і непрямі); період інвестування (довгострокові і короткострокові); форма власності (спільні, іноземні, державні і приватні); регіональна ознака (інвестиції за кордоном і усередині країни).

Ця класифікація дає реальне уявлення, на які цілі підприємство може направляти інвестиції, і характеризує його інвестиційний портфель. Це важливо, тому що саме оптимізація цього портфеля є однією із серйозних проблем на підприємстві. Важливим для ефективного використання інвестицій є їх структура, тобто склад по видах, напрямках використання і по їхній питомій вазі в загальному розмірі інвестицій. Класифікація інвестицій на підприємстві подана на рисунку 1.

У процесі інвестування, що являє собою динамічний процес, відбувається зміна форм капіталу, а саме: пере-

Рис. 1. Класифікація інвестицій на підприємстві

творення початкових ресурсів в інвестиційні витрати і перетворення вкладених коштів у приріст капітальної вартості в формі доходу або соціального ефекту. Сучасна теорія інвестицій заснована на роботах Гаррі Марковица, який на основі запропонованої математичної моделі формування оптимального портфеля цінних паперів і методів побудови таких портфелів, формалізував поняття прибутковості й ризику, запропонував моделі для інвестиційних задач і методи їх аналізу та рішення.

Практична можливість застосування портфельної оптимізації розроблена В. Шарпом, який запропонував однофакторну модель ривка капіталів [8]. Вона побудована на основі принципу, який заключається в тому, що співвідношення між очікуваною прибутковістю й ризиком повинно бути таким, щоб жоден індивідуальний інвестор не міг одержувати необмеженого доходу від угоди. Теорія інвестицій припускає розробку та впровадження відповідної технології управління інвестиційними процесами, яка повинна забезпечувати єдність інтересів системи інвестування, включаючи: дослідження інвестиційного клімату на підприємстві; оцінку інвестиційної привабливості галузі, до якої відноситься підприємство; обґрунтування стратегії інвестування й інвестиційної діяльності підприємства; оцінку ступеня впливу інвестицій на фінансові результати діяльності підприємства.

Дослідження методологічних принципів інвестиційної діяльності підприємства з урахуванням змін економічних відносин показує, що сутність категорій капітальні вкладення й інвестиції не однакова. Це пов'язано зі змінами в сутності інвестиційних процесів, і тому деякі економісти [3; 5] стверджують, що поняття інвестиції є більш широким, ніж капітальні вкладення, тому що вони не збігаються кількісно і розрізняються якісно. Капітальні вкладення розглядаються як одна з можливих форм інвестицій.

Як свідчать роботи економістів [4; 7], капітальні вкладення виступають тільки в якості одного з елементів капіталотворюючих інвестицій, а інвестиції — у вигляді двох складових: реальної і фінансової. Інвестиційна діяльність може розвиватися ефективно за умови збалансованої взаємодії цих складових. Це обумовлює необхідність регулювання інвестиційної сфери з боку держави, що повинно сприяти реальному інвестуванню і

впливати на співвідношення інвестиційного попиту та пропозиції.

Дослідження процесу інвестиційної діяльності підприємства містить оцінку інвестиційної ситуації, інвестиційного клімату й інвестиційної привабливості. Інвестиційна ситуація визначається інвестиційною активністю підприємства й ефективністю інвестиційних процесів. Оцінка інвестиційного клімату здійснюється за допомогою аналізу результатів прогнозування соціально-економічної ситуації й екологічної ситуації в країні, регіоні. Інвестиційна привабливість обумовлюється сприятливою інвестиційною ситуацією й інвестиційним кліматом, наявністю переваг, які забезпечать інвестору додатковий дохід на вкладені кошти і зменшать ступінь ризику.

Інвестиційна ситуація підприємства визначається загальнодержавними та регіональними факторами, серед яких: інфляція; податкова, амортизаційна, валютна і митна політика; банківські процентні ставки, галузева структура регіону, зовнішньоекономічні зв'язки, географічне положення підприємства, рівень доходів, інвестиційна привабливість підприємства. У трансформаційній економіці якісно змінився соціально-економічний механізм інвестування. Економічний зміст категорії інвестиції наповнюється новими сучасними формами залучення й руху ресурсів, а також відносинами між учасниками інвестиційного процесу.

Оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства повинна враховувати стратегічні цілі розвитку, шляхи їхнього досягнення, забезпечувати можливість вибору найбільш ефективного варіанту з числа альтернативних інвестиційних проектів. Це відповідає положенням теорії ефективності, що забезпечує порівняльну оцінку відносно результату діяльності до витрат, що обумовлюють його досягнення.

Економічні обґрунтування інвестиційної діяльності підприємства дозволяють забезпечувати його поступальний розвиток, додаючи їй гнучкий, адаптивний характер, що необхідний в умовах невизначеності, і переборюючи негативні тенденції перехідного періоду в економіці. Важливим є проведення рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємства на основі ознак, які відображають найбільш важливі для інвестора сторони діяльності оцінюваного підприємства. Одним з методів оцінки інвестиційної привабливості є експертний метод, заснований на використанні думок фахівців

підприємств. Основними ознаками, використовуваними для оцінки інвестиційної привабливості підприємства є: експортний потенціал підприємства; науково-технічний потенціал підприємства; стабільність ринку продукції, яка випускається; фінансова стійкість підприємства; тривалість виробничого циклу; необхідний обсяг інвестицій.

Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на підприємстві обумовлює необхідність оптимізації системи управління інвестиціями і формування відповідної структури управління. Водночас необхідно розробляти конкретні задачі для кожного підрозділу з чітко сформульованими параметрами. Ефективність інвестицій визначається дієвістю системи управління інвестиційною діяльністю, яка повинна бути побудована на економічній основі та включати такі підсистеми: фінансово-кредитну, оподаткування, платежів за виробничі та природні ресурси, цінову, економічних стимулів та санкцій. У зв'язку з тим, що фінансування та кредитування впливає практично на всі етапи інвестиційного процесу, провідна роль належить фінансово-кредитній підсистемі. На процес інвестування впливає держава шляхом зміни відсоткової ставки за кредит. Це може підвищувати або знижувати попит на інвестиції залежно від конкретних умов розвитку економіки.

Важливе місце серед систем управління інвестиційною діяльністю належить підсистемі оподаткування. Податкова система для учасників інвестиційної діяльності будуватиметься на основі відповідно Закону України. Важливим елементом системи управління інвестиційною діяльністю є система платежів за виробничі, природні та інші ресурси, яка повинна мати стимулюючий характер. Цінова підсистема передбачає розробку цін, їх видів, структури, величини, динаміки змін, а також процесі ціноутворення як спосіб, правила встановлення, формування нових цін та змінювання існуючих. Організація інвестиційного процесу на підприємстві ґрунтується на інвестиційній політиці, яка передбачає цільові настанови в галузі інвестицій і механізм його реалізації.

Інвестиційна діяльність підприємства здійснюється з урахуванням його мети і цілей інвестора та має забезпечувати відповідність між рівнем прибутковості і ризиком вкладення капіталу. Крім того, необхідно забезпечити ліквідність і здійснити мінімізацію фактора ризику на основі формування диверсифікованого портфеля інвестицій. З огляду на нестабільність економіки і той факт, що підвищується ризикованість інвестицій, існують серйозні труднощі в розробці довгострокових інвестиційних програм, необхідно проводити ретельний аналіз і розробляти перспективні плани вкладення коштів. Врахувати в процесі планування всі тенденції і зміни економічної ситуації неможливо, тому доцільно враховувати альтернативні варіанти розвитку інвестиційної діяльності й можливість їх адаптивної зміни на основі розробки організаційно-економічного механізму прийняття інвестиційних рішень в умовах ризику і невизначеності. Розвиток інвестиційної діяльності стримує відсутність достатньо обґрунтованої нормативної та законодавчої бази.

Вагоме значення для підприємства має оцінка збуту продукції, яка користується довгостроковим попитом на ринку. Це вимагає серйозних маркетингових досліджень, проведення яких дозволяє підприємству укласти конкретні договори на постачання з визначенням термінів, обсягів і цін. Водночас необхідний детальний аналіз виробничого процесу по випуску такої продукції, яка включає аналіз виробничої програми, розрахунок її трудомісткості, розробку графіка потреби в ресурсах. Випуск продукції, що має довгостроковий попит на ринку, обумовлює посилення ролі новітніх технологій, в тому числі й інформаційних, технічного відновлення основних виробничих фондів і якісне поліпшення його використання. Це, у свою чергу, вимагає оздоровлення

амортизаційної політики, без якої в сучасних умовах неможливо відновити рівень виробництва і вийти з економічної кризи, бо загальновідомо, що амортизаційні відрахування є внутрішнім інвестиційним джерелом підприємства.

ВИСНОВОК

Економічну базу для виходу економіки країни з кризи може забезпечити реалізація інвестиційних проектів з розвитку реального виробництва. Однак, як свідчать результати досліджень, більшість молокопереробних підприємств не розробляють стратегію власного розвитку з урахуванням вимог сучасної економіки. Це негативно позначається на прийнятті рішень потенційними інвесторами в зв'язку з великим ризиком втрати коштів через незахищеність прав власності, незадовільні системи управління, непрозорість фінансового стану підприємств.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. — К.: Эльга-Ника центр. 2001. — 448 с.
2. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: монографія / І.І. Вініченко. — Донецьк: Юго-Восток, 2010. — 444 с.
3. Гайдучкий А.П. Підвищення інвестиційної привабливості інфраструктури аграрного сектора / А.П. Гайдучкий // Економіка АПК. — 2004. — № 10. — С. 99 — 106.
4. Гуткевич С.О. Деякі методи розрахунків ефективності інвестицій / С.О. Гуткевич // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 11—12. — С. 27—30.
5. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія / О.І. Дацій. — Київ: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2004. — 426 с.
6. Кісіль М.І. Ефективність інвестицій сільськогосподарських виробничих кооперативів: монографія / М.І. Кісіль, О.В. Ролінський. — К.: ННЦ ІАЕ, 2006. — 227 с.
7. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капитальных вложений. — М.: Статистика. — 1971. — 506 с.
8. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции / Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 1024 с.

References:

1. Blank, I.A. (2001), *Investicionnyj menedzhment* [Investment management], Jel'ga-Nika centr, Kyiv, Ukraine.
2. Vinichenko, I.I. (2010), *Investytsijna diial'nist' ahrarnykh pidpriemstv* [Investment activity of agrarian enterprises], Yuho-Vostok, Donetsk, Ukraine.
3. Hajduts'kyj, A. P. (2004), "Increasing the investment attractiveness of the infrastructure of the agrarian sector", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 99—106.
4. Hutkevych, S. O. (2011), "Some methods of calculating the efficiency of investments", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 11-12, pp. 27—30.
5. Datsij, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsijnoi diial'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy* [Rozvytok innovatsijnoi diial'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy], NNTs "Instytut ahrarnoi ekonomiky", Kyiv, Ukraine.
6. Kysil', M.I. and Rolins'kyj, O. V. (2006), *Efektynnist' investytsij sil's'kohospodars'kykh vyrobnychkykh kooperatyviv* [Efficiency of investments of agricultural production cooperatives], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
7. Masse, P. (1971), *Kriterii i metody optimal'nogo opredelenija kapital'nyh vlozhenij* [The criteria and methods for determining the optimal capital investments], *Statistika*, Moscow, Russia.
8. Sharp, U. Aleksander, G. and Bjejlj, Dzh. (1997), *Investicii* [Investments], INFRA-M, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 09.07.2019 р.